

VOJENSTVÍ DOMA A V CIZINĚ.

Manévry československé armády 1923.

Československá armáda provedla r. 1923 řadu manévrů plukovních, brigádních a divisních, korunovaných manévry armádními, které se konaly od 5. do 7. září v krajině u Poličky na hranicích Čech a Moravy.

Jsou to již druhé veliké manévry. Roku 1922 konány byly v menším měřítku u Sedčan zesílenou pěší divísi a brigádou jezdeckou. Letos shromáždily se k nim 3 pěší divise, 2 brigády jezdecké a četné armádní prvky, mezi nimiž 5 eskadril leteckých po 10 letadlech, v celku asi 30.000 mužů.

Všechny jednotky manévrovací byly zesíleny záložníky ročníku 1915, povoláními podle zákona vojenského, aby dovršili čtyřnedělní výcvik, trvajícím od 14. srpna do 10. září. Také byli povoláni záložní důstojníci ročníků 1914 a 1916, takže 40.000 mužů a 14.000 důstojníků doplnilo normální jednotky.

Program manévrů byl zařízen tak, aby spadal do období od 14. srpna do 10. září.

Asi týden byl zasvěcen opakování výcviku jednotlivých záložníků ve vojenských tělesech a výcviku bojového družstva v pěchotě.

*) Viz C. Bloch: Bibliothèques et musées de la guerre. Revue de Paris, č. z 1. února 1920.

**) Viz Živný: Bibliografie světové války. Kniha, roč. 5. (1920), str. 7. a d.

***) Viz kpt. R. Wolf: Francouzské bibliografie světové války a jejich bibliologické třídění. (Časopis československých knihovníků, roč. I., č. 8. a 9.).

†) Richard Cantinelli: Catalogue du Fonds de la Guerre. Contribution à une bibliographie générale de la guerre de 1914. Paris, „Editions et Librairie“, 1917–1919, 8°, XXIV. + 724.

Od 22. srpna cvičilo se v plucích a brigádách, v jednotkách zesílených záložníky, pak v divisích. Dvanáct divisí, dvě horské a dvě jezdecké brigády vykonaly samostatné manévry ve svých územích za vedení svých náčelníků.

Konečně od 5. do 7. září konaly se armádní manévry, jichž se zúčastnily 4., 5. a 6. pěší divise, 1. a 2. jezdecké brigáda a prvky armádní.

Armádní manévry u Poličky.

Byly připraveny cvičeními kádrů a cvičeními v terénu, provedeními mezi rokem. Řízeny byly generálem Mittelhausserem, náčelníkem generálního štábu, šéfem francouzské misse. Jemu k ruce stál štáb. Provedení bylo řízeno sborem soudců, o nichž bude řeč později.

Nezmiňující se o namětu a rozvinutí operací, podáme jen celkový dojem o manévrech.

Dotyk, útok na předsunutou pozici a útok posledního dne části modré na pozici hlavní části červené byly provedeny uměrně, v dokonalém pořádku a s uspokojivou přesností.

Pochody a pohyby dovolily posoudit uskutečněný pokrok vojenské průpravy a výcviku a konstatovati pozoruhodnou vytrvalost československého vojáka a stupeň dokonalosti, k němuž dospěl. Zvláště výcvik pěchoty svědčí o vážném pokroku proti r. 1922. Jednotky postupují nyní vhodně, dovedou využití terénu a projevují manévrovací vlastnosti v taktice bojového družstva. Aviatika za podmínek atmosférických často nepříznivých dokazovala skutečné technické hodnoty.

Je na místě uznati péči, jakou manévrum věnovalo velitelství, aby se vyhnulo jakékoli nepravděpodobnosti. Příčinilo se kromě toho také o to, aby postavilo vojáky do rámce moderního bojiště, dávši vojsku pocit, že operuje v palbě a nutíc je, aby také s účinky této palby počítalo. K údivu pozorovatelů fingovalo ve zvolených úsecích účinky dělostřelecké palby, a to střelbu časovanou (zápalkami, jež rozpraskem i kouřem připomínaly dosti přesně šrapnel) i střelbu nárazovou (rozdílnými barevnými kouři pro každou stranu). Výsledky byly zcela dobré, jen se dá vytknouti, že to vyžadovalo značné obsluhy, spotřebovalo mnoho lidí a telefonických linek a způsobovalo v čáře palebné příliš velký ruch, jimž byli myšleni velitelé bojujících jednotek. V každém případě však to bude výborný prostředek pro speciální cvičiště s připraveným spojením a organizací.

Služba soudcovská opravovala chyby, bděla nad výkony, a přes to, že pracovala s omezenými prostředky, pracovala zvlášť působivě, snažíc se kontrolovati zcela blízko, jak se řeší nesnadné problémy postupování v palbě, vzájemné podpory, spojení, donášení zpráv atd.

★

Ačkoli manévry měly za hlavní předmět výcvik vojsk, jejich program týkal se také studia určitých otázek technických.

Především byla to otázka srovnání s hlediska taktického dva modely lehkých kulometů, jež počátkem roku oba uspokojily při zkouškách technických. Jsou to kulometry Madsenův a Darneův. Jeden prapor byl vyzbrojen tímto a dva prapory oním.

Spojení telegrafické a jiskrové a zvláště toto, jež bylo zavedeno mezi velitelstvími divisí, brigády a divise novou stanicí jiskrové telegrafie s vlnami 45 kilometrovými, konstruované radiotelegrafickou službou armádní, úplně uspokojilo. Mezi veliteli divisí a armády užívalo se telegrafu Hughesova, jež byl výhodnější a nahradil telefon.

Poznamenáváme ještě, že byly také vyzkoušeny francouzské tanky.

★

To je stručný přehled a bilance velkých manévru u Poličky 1923.

Výsledky dosažené vzbudily pozornost ciziny. Generální štáby: francouzský, anglický, italský, americký, jihoslovenský, rumunský, polský, litevský byly skutečně zastoupeny. Asi třicet cizích důstojníků, z nich 3 generálové, mohlo takto konstatovati vysoký stupeň materiální průpravy dosažené již mladou československou armádou, jejího výborného ducha a vážnou hodnotu vojenskou. Toto konstatování muže v budoucnosti jen upevniti mezinárodní situaci země a vztahy se státy Malé Dohody.

Jest třeba se také zmíniti o veřejném zájmu o manévry. Jejich úspěch utvrzuje ještě více situaci armády v zemi a znamená nové období ve vnitřní konsolidaci.

Pudíž dovoleno na konci citovati slova, jež přenesl ministr Národní obrany k cizím vojenským zástupcům: „Armáda československá, již jste právě viděli manévrovati, jest jen nástrojem politiky míru, není hrozbou pro nikoho, ale pro-

středkem pro zachování naší neodvislosti a k obraně našeho národního dědictví. Jest mladá; žádám vás, abyste ji kritisovali a soudili nezapomínajíce, že jest v plném vývoji.

Učinila již pokrok, cvičení posledních dnů to dokázala; vyjadřuji za ně své uspokojení generálu Mittelhausserovi, náčelníku generálního štábu československého, původci a řediteli manévru, štábům a všem důstojníkům a vojákům...

Tato slova obdivuhodně vystihují poslání i stav československé armády a zaslужují, aby si jich naše veřejnost všimla.

Automobilní zbrojovka branné moci.

Světová válka prokázala jasně důležitost automobilismu a mechanického transportu vůbec pro válečné účely. Proto po radostném dni Svobody v roce 1918 vytvořily se ve vlastní naší již armádě části a částečky, zahrnující v sobě vojenský automobilismus. A již po puldruhem roce vynutil si tento moderní prostředek válečnický svého technického centra. Došlo proto v polovině dvacátého roku k založení „Automobilní zbrojovky čs. branné moci“, která v počátcích pouze soustřeďovala roztroušenou do těch dob vojenskou službu automobilní. Dalším postupem organizace naší armády a i civilního automobilního průmyslu kladeny byly na automobilní zbrojovku stále nové a další úkoly, takže počala se vytvářeti jako centrální vojenský automobilní ústav. Přesnějších obrysů, ač ještě ne zcela jasných, nabyl ústav v minulém roce, kdy vnitřní reorganizací upraven byl vzájemný poměr a rozsah působnosti jednotlivých jeho složek.

Automobilní zbrojovka je výkonným technickým orgánem ministerstva národní obrany a jako takové jí náleží všimati si všech složek automobilní služby od pouhého uskladňování materiálu počínajíc až do zkoušek a studií posledních novinek automobilních.

Hlavní mírovou prací armády je připravit se co nejlépe pro eventuální branný odpor. A této snaze musí automobilní zbrojovka věnovati zvýšenou péči. Jako pojitko vojenské správy a civilního autoprůmyslu, jako kontrolní a přejímací orgán musí již v míru připraviti se tak, aby vyhověla požadavkům válečné doby. Normalisuje výstroj a výzbroj, typuje motorová vozidla všeho druhu, bicykly, dílny a stroje, sleduje poslední vymoženosti techniky v oboru automobilním. K vyplnění těchto povinností napomáhají odbornému a školenému důstojníkoví hlavní dílny s námezdní pracovní silou, vlastní laboratoř a zkušené a technické oddělení s konstruktivní kanceláří. Aby zásobování a hospodaření materiálem bylo včasné, má automobilní zbrojovka na Slovensku svoji odbočku.

Ze skromných počátků a za těžkých podmínek vytvářelo se toto vojenské ústředí automobilní, ale podobně jako celá naše armáda, tak i automobilní zbrojovka dobyla si vlastní, nehučnou práci nesporného postavení a významu. Dnes jest ovšem jasno, že dosavadní životní podmínky jsou pro ústav nevyhovující a že je nutno vybudovati řádnou, moderní, všem požadavkům vojensko-technickým vyhovující automobilní zbrojovku, byť pod názvem jakýmkoli. A již toto vědomí je dostatečnou odměnou všem, kdož se přičinili o vývoj, rozkvět a význam ústavu.

Podpl. Frant. Kabrna.

Skpt. Ing. K. Mayer:

Armádní závod motocyklový.

Sestidenní soutěžná jízda vojenských motocyklistů, organisovaná a provedená v rámci armádních závodů ve dnech 31. července až 5. srpna tohoto roku, byla u nás opravdovou novinkou jak vojenskou, tak i sportovní. V cizích státech, na př. ve Švýcarsku, byly sice již provedeny podobné podniky, ovšem pro civilní motocyklovou turistiku. U nás má však armáda v tomto ohledu primát. I když soutěž nebyla vykonána výhradně s hlediska sportu motocyklového, nýbrž též s ohledem na výkony vojenského motocyklisty v poli, zůstává přece svými proposicemi i povšechným provedením v tak těsné souvislosti se sportem, že musí býti pokládána i za první jízdu spolehlivosti a zkoušku motocyklové turistiky u nás vůbec.

Vojenský ráz soutěže podmiňoval ovšem některé úchytky od zvyklých principů podobných soutěží sportovních; to však nelze považovati za její nedostatek, poněvadž vojenské úlohy spíše ještě zvětšovaly podmínky soutěže, vyžadující vypracování mnohem širších a bohatších proposic než při soutěži jen sportovní, a tedy i kombinovaných výkonů jezdců.

Celá soutěžná jízda provedena byla podle základních pravidel zvyklých jízd spolehlivosti, byla však doplněna řadou námětů vojenských, vkládaných v podobě zvláštních úloh do jednotlivých etap. Tak dána byla jezdcům úloha, doručiti na určité místo etapy rozkaz nebo hlášení, absolvovati část trati bez mapy a s pouhou

v Bratislavě (1. srpna), v Brně (2. srpna), v Hradci Králové (3. srpna), v Terezíně (4. srpna) a konečným cílem v Praze (dne 5. srpna).

V každé etapě měla pak být provedena jedna nebo více vojenských úloh. Z Prahy odstartovalo dne 31. července v 8. hodin ráno celkem 36 jezdců.

Vojenskou úlohou vedle čtení map a orientace bylo odevzdání rozkazu (dopisu) velitelství ve Voticích a druhého rozkazu v Jindř. Hradci, cíli první etapy. Shromáždění všech jezdců pro udělení dalších rozkazů nařízeno bylo v 17 hodin téhož dne u startu v Jindřichově Hradci.

Ve Voticích při odevzdání hlášení obdrželi jezdci náhlý rozkaz stihnouti automobilní kolonu, opustivši podle námětu právě Votice směrem na Kardašovu Kečici, doručiti jí další rozkaz a potom v jízdě pokračovati. Tento vojenský námět spojen byl se sportovním výkonem — rychlostní jízdou do vrchu na 2 km s letným startem i cílem — za nímž (asi 200 m za cílem) jezdec kolonu podle námětu dostihl a hlášení měl odevzdati. K cíli nedojeli 2 jezdci, z nichž nadporučík Sacher (start č. 32), dostav u Benešova smyk, se zranil, takže nemohl v jízdě pokračovati, a vojin Biskup (startovní číslo 1.) zbloudil.

Dostavivše se podle programu v 17 hod. ke startu v Jindřichově Hradci, obdrželi nic netušící závodníci náhlý rozkaz odejeti ihned, ještě též den (nový vojenský námět!), směrem na Bratislavu, cíl to druhé etapy dne 1. srpna. Jezdcům při tom nebylo známo, že budou podle tajných propisic zadrženi v Moravských Budějovicích, kde budou nocovati a druhý den ráno v jízdě pokračovati.

Již tato první část druhé etapy byla závodcím, z nichž mnozí dojížděli do Mor. Budějovic již v temnotě, tvrdým orškem; při opravě defektů byli zastíženi temnotou, jež zabránila ukončení práce. Na trati zůstávají vojin Josef Matějka a Oldřich Utikal (start. č. 45 a 33), jakož i nadporučík Aug. Jura (start. č. 21).

Daleko téžší úkol čekal jezdce dne 1. srpna při pokračování v druhé etapě. Za drobného deště, jenž se později změnil v prudký lijavec, vyjíždějí závodníci o sedmé hodině ranní ke Znojmu a dále na Mikulov. Rozmoklá, jako mýdlo hladká silnice a neustávající přival deště činí jízdu takřka nemožnou, takže i nejlepší jezdci několikrát se ocitají v blátu i se strojem. Leckterý z nich odnesl si zde několik zranění nebo řadu modřin, nejvíce na rukou.

Stroje postupovaly sice s největším úsilím vpřed, ale pořadatelstvo na vůdčím voze zjistilo, že další jízda za Mikulovem a hlavně pak po slovenských silnicích je za těchto poměrů naprosto vyloučena! Ani automobil nemohl proniknouti mořem bláta a přivalem vody na velice špatné cestě. Protože z druhé etapy byla absolvována sotva polovina dráhy a bylo zřejmo, že pokračování jest nemožné, zdál se již celý podnik ohrožen.

Proto rozhodl se závodní výbor na místě samém k okamžité změně programu.

Úplně vysilení jezdci zadrženi byli v Mikulově, kde ohlášeny jim byly nové dispošice a Brno udáno jako cíl této etapy. S vynaložením zbytku sil nastoupena byla nová jízda, a d'k trochu polevšímu dešti i tvrdým moravským silnicím, dojížděli poslední z jezdců kolem 16. hodiny nově určeného cíle.

Vyličena změna cíle druhé etapy vyžadovala však i dalších změn, jestliže měly být dodrženy dispošice o délce trati a příjezdu do Prahy, neboť Brno bylo původně určeno za cíl třetí etapy. Proto byla určena pro 2. srpna nová trať z Brna přes Výžkov, Prádek, Prostějov, Olomouc, Litovel a Unčov s cílem v Šumperku (asi 160 km). Vojenský námět určoval, že celá trať musí být projeta úplně bez map, s pouhou orientací podle význačných míst a s hlášením se jezdců v Olomouci u automobilní rotě čís. 7., jejíž stanoviště za městem musili jezdci sami nalézt. Zde byla jim nařízena ve smyslu vojenského námětu nucená zastávka, časově přesně vymezená, po které směli teprve v jízdě pokračovati. Cíle dosáhlo všech 32 jezdců, z Prna startovavších.

Cíl v Šumperku podmiňoval další doplnění trati 4. etapy dne 3. srpna, jež určena byla přes Zábřeh, Mohelnici, Moravskou Třebovou do Svitavy, odkud pokračováno již podle původních propisic přes Litomyšl na Vysoké Mýto k cíli v Hradci Králové. Trať tato dosahovala tím délky asi 130 km. Příznivé počasí i dobré silnice odměřily jezdce za strádání druhé etapy a nebyti nezaviněného úrazu nadporučíka Matase (start. č. 29) u Litomyšle, bylo by dosáhlo cíle v Hradci Králové 33 jezdců, neboť nadporučík Jura, omeškavši se v druhé etapě, a pokračavši o den později pro neznalost nových dispošic osudnou cestu z Mikulova do Bratislavy, připojil se v této etapě znovu k startujícím, byť i mimo konkurenci.

Poměrně příjemná tato etapa ztižena byla novou úlohou vojenskou, podle níž zadrženi byli závodníci ve Vysokém Mýtě s rozkazem, odbočiti z vytčené dráhy do Brandýsa nad Orlicí (cesta asi 20 km), aby zjistili zde možnost utáboření automobilních kolon a podali při zpětné cestě ve Vysokém Mýtě písemné hlášení (důstojníci a rotmistři s přiměřenou skizzou) o shledaných poměrech. Do 16 hodin dosáhli všichni závodníci cíle v Hradci Králové.

Dodržení délky dráhy, původními propositivami předepsané, vyžádalo si ještě jednu změnu, a to prodloužení trati předposlední etapy dne 4. srpna tím, že z České Lipy vedena nová trať přes Děčín a Teplice Šanov do Terezína.

Také tuto část, spojenou se čtením map, jízdou bez mapy a hlášením se v Děčíně a v Teplicích-Sanově u kontrolora, absolvovali všichni zbývající účastníci a dne 5. srpna startovalo všech 32 jezdců krátce před polednem na poslední etapě přes Mělník na stříelnici v Kobyliších u Prahy. Ihned za Terezínem postižen byl však nehodou nadporučík Janda (start. č. 17.) a nemohl pokračovati v jízdě, takže k cíli na stříelnici dojíždí z původních 36 závodníků 31, když byli dříve ještě před Mělníkem provedli rychlostní závod na rovině na 500 m s letným startem i cílem.

Soutěž byla pak ukončena poslední úlohou vojenskou: střelbou. Veškerí účastníci odebrali se v průvodu přes Prahu na Stadion, čímž byl závod oficiálně zakončen.

Po prohlášení výsledků byli veškerí účastníci, kteří dojeli cíle, poděleni čestnými a věcnými cenami, včlenováni MNO, Autoklubem republiky československé a soukromými firmami i příznivci motocyklového sportu.

Výsledky tohoto prvního závodu motocyklového nepodávají, jak již na počátku bylo uvedeno, přesných relací o vhodnosti a výkonnosti strojů. U příštích závodu bude nutno propositivě v té příčině ještě doplnit a prohloubit. Zato však ukázaly mimořádnou vytrvalost a houževnatost vojenských jezdců, z nichž mnozí, ač postižení řadou menších i vážnějších defektů na gumách a na stropích, hlavně starších, a někteří dokonce poranění, přece pokračovali (až na uvedené tři vážněji poraněné) v jízdě, byť i z části mimo soutěž. Naši motocyklisté tím dokázali, že se nedají odstrašit žádnou překážkou a že ani ztráta naděje na oficiální odměnu nedovede zlomit jejich energii a vůli, aby neprovedli až do konce danou úlohu.

Zvláštní uznání náleží pak oněm několika nováčkům, kteří po výcviku v jízdě na motocyklu, ani ne jednoročním, odvažili se konkurence tak obtížné a všechny nesnáze cesty s úspěchem překonali.

Vojenské školství jihoslovenské armády.

Armáda král. SHS. má tyto školy:

1. Vojenskou akademii,
2. školu pro záložní důstojníky,
3. poddůstojnické školy jednotlivých kategorií zbraní a služeb.

Mimo tyto školy existuje v Sarajevě pěší důstojnická škola (aplikační) a dělostřelecká škola v Kalinovicích.

1. Vojenská akademie.

Vojenská akademie se dělí na vyšší a nižší školu se sídlem v Bělehradě.

Nižší škola trvá podle poslední změny dva roky a chovanci jsou po ukončení školy povýšeni do hodnosti podporučíka jednotlivých kategorií zbraní.

Do nižší školy Vojenské akademie vstupují mladíci z občanstva, kteří absolvovali 6 tříd gymnasia a složili přijímací zkoušku pro vstup do nižší školy Vojenské akademie.

Mladíci, kteří skončili maturitní zkoušku a chtějí vstoupit do nižší školy Vojenské akademie, vstupují do ní bez přijímací zkoušky.

Ve školním roce 1922—23 bylo v I. ročníku nižší školy Vojenské akademie 365 žáků a v II. ročníku 306 žáků.

Vyšší škola Vojenské akademie (naše Válečná škola), trvá dva roky a vstupují do ní důstojníci všech kategorií zbraní po složení přijímací zkoušky. V této škole dostává se jim vyššího vojenského vzdělání.

Ve školním roce 1922—23 ve vyšší škole vojenské akademie bylo:

- v I. ročníku 20 důstojníků a
- v II. ročníku 39 (čítají v ten počet i 2 čs. důstojníky).

2. Škola pro záložní důstojníky.

Tato škola je zřízena letošního roku v Sarajevu. Do ní vstupují mladíci, kteří dosud odsloužili svoji povinnost v jednoročních rotách a bateriích.

Po ukončení školy bývají chovanci jmenováni záložními rotmistry při pěchotě nebo dělostřelctvu. Příštího roku po vykonaném cvičení v trupě budou povýšeni na hodnost záložního podporučíka v pěchotě nebo dělostřelctvu.

Kandidáti pro záložní jezdecké důstojníky slouží svůj povinný rok prozatím v jednoroční eskadroně v Subotici při jezdecké poddůstojnické škole.

Kandidáti pro záložní inženýrské důstojníky dosluhuji svoji povinnou službu v jednoroční rotě při inženýrské poddůstojnické škole v Mariboru.

3. Poddůstojnické školy.

Pro poddůstojníky jednotlivých kategorií zbraní a služeb existují v armádě SHS. tyto školy:

- 2 pěší poddůstojnické školy;
- 2 dělostřelecké poddůstojnické školy;
- 1 inženýrská poddůstojnická škola;
- 1 jezdecká poddůstojnická škola;
- 1 vojenská sanitní škola a
- 1 vojensko-veterinářská škola.

a) Pěchota.

Pro poddůstojníky pěchoty existují dvě poddůstojnické školy, a to v Bělehradě a v Záhřebě. Bělehradská poddůstojnická škola má 500 žáků a záhřebská 200. Žáci po skončení škole se třídí po pěších plucích jako četaři.

b) Dělostřelectvo.

Pro poddůstojníky dělostřelectva jsou zřízeny dvě poddůstojnické školy, a to jedna v Kragujevci a druhá v Mariboru. Kragujevská dělostřelecká škola poddůstojnická má nyní 170 žáků a mariborská 265 žáků. Po skončení škole chovanci se rozřídí jako četaři po dělostřeleckých plucích.

c) Inženýrství.

Pro inženýrské poddůstojníky jest v Mariboru inženýrská poddůstojnická škola. Tato škola má tohoto roku 180 žáků. Chovanci, kteří skončí školu, rozřídí se jako četaři k inženýrským jednotkám.

d) Jezdecko.

Jezdecká poddůstojnická škola v Subotici zřízena jest pro výcvik jezdeckých poddůstojníků. Tohoto roku v jezdecké poddůstojnické škole je 120 žáků. Po ukončení školy chovanci se rozřídí jako četaři po jezdeckých plucích.

e) Zdravotnictvo.

Pro pomocný personál zdravotnické a veterinářské služby jsou v Bělehradě: vojenská zdravotnická a vojenská veterinářská škola.

Vojenská zdravotnická škola trvá dva roky a chovanci, kteří ji vychodí, se povyšují na rotmistry služby zdravotnické. Nyní je v této škole 40 chovanců a v dohledné době jejich počet se zvýší na 100. Po odsouzení čtyřleté povinnosti v poddůstojnické hodnosti vyškolení chovanci vojenské zdravotnické školy mají právo na jmenování zdravotnického pomocníka II. tř., jestliže budou mít doporučující popis. Mají také právo skládati zkoušky pro hodnost administrativního podporučíka zdravotnické služby.

Vojenská veterinářská škola slouží pro pomocný veterinářský personál. Škola je v Bělehradě, kurs trvá 1 a půl roku a dělí se na kurs teoretický a praktický. Tato škola byla nedávno organizována. Po skončení vojenské veterinářské školy se chovanci povyšují na hodnost zvěrolékařského nemocničního rotmistra. Tito mají právo, když odsloužili si šest let u vojsk u oddílů, na jmenování veterinářského pomocníka II. třídy, jestliže budou mít doporučující popis o konání služby.

K těmto školám pozemního vojska nutno připočísti i školy válečného námořnictví. Námořnickou akademii, poddůstojnickou školu a odborné námořní školy (kursy).

Tanky v anglické armádě.

(Časová úvaha podle Rev. d'Inf. (avril) 1923 str 520 n.)

I.

a) Vývoj za války.

Kdo jest vynálezcem tanku, jest těžko říci, neboť tato zbraň je společným dílem několika lidí. Již roku 1914 byly činěny pokusy podplukovníkem E. D. Swintonem a kapitánem T. G. Tullochem vytvořit nějaký obrněný nástroj na pásech. Vozy na pásech byly již v Anglii známy, neboť existoval na př. traktor na pásech již od roku 1888.

V roce 1915 admirálita dělala podobné pokusy a ředitel prací ve War Office generál Sir George Scott-Moncrieff utvořil v červnu 1915 „Spojený námořní a vojenský komitét“, kde pplk. Swinton zaujal významné místo. Výsledkem pokusů a studií byl první tank „Mark I.“

Tento stroj, řízený pomocí páru ohromných vnějších kol, umístěných na zadku, byl pomalý, těžký, hřmotný, křehký a za jízdy chrlil snopy jisker a plamenů.

Prvních třináct tanků, tajně vyrobených v Anglii, bylo převezeno 13. srpna 1916 do ležení v Saint Riquier a připraveno na první vystoupení na jevišti války.

V dějinách tanků jsou významná historická data tři:

15. září 1916 — křest ohněm v bitvě na Sommě,

20. listopadu 1917 — nová metoda použití,

8. srpna 1918 — kdy velice přispěly k rozhodnutí světového konfliktu.

a) Bitva na Sommě — 15. září 1916.

Pro energický odpor německý a pro dobré zákopové stavby, které odolávaly dohodovému dělostřelctvu, rozhodli se Angličané užití při nejbližším útoku nových strojů. Na frontě tří armádních sborů bylo užito 49 tanků, z nichž pouze 32 dostihlo výchozí základny. Po vyražení k útoku bylo 9 tanků poroucháno, 5 zabředlo do bází a jen 18 pokračovalo v boji. Před 15. sborem ze 17 přidělených 12 vyrazilo k útoku a 11 přešlo první německé posice. Jeden z nich pomohl pěchotě, zastavené střelbou ze strojních pušek a neporoušenými drátěnými překážkami před Flers, k postupu a k zajetí 300 Němců; druhý ranou z děla umlčel baterii u Guendecourtu, ale byl sam potom palbou zničen.

b) Bitva u Cambrai — 20. listopadu 1917.

Anglická armáda hledala neustále příležitost, jak velmi krátkou a skvělou operaci by mohla vzít iniciativu do svých rukou. Tyto studie vedly k výpadu ve velkém měřítku dne 20. listopadu 1917 na frontě u Cambrai. Uvažovalo se o prostředku, kterak úplně překvapiti nepřítele. Dosud při útocích ve velkém slohu bylo zvykem připravit cestu pěchotě dlouhou dělostřeleckou palbou, která síce působila materiálně i morálně na nepřítele, ale zároveň ho také upozornila na nastávající útok a tím hlavního účelu — překvapení — nebylo dosaženo. Případlo se tudíž na myšlenku, že tanky mohou uvolnit samy cestu, prorážejíce ostnatý drát a svobodně se pohybující pod kulometnou a dělostřeleckou palbou. Po prvé ve válce odvážilo se velitelství svěřiti tankům úlohu předepsanou dělostřelctvu; aby dosáhlo co největšího účinku, byly k tomu účelu soustředěny všechny hotové tanky. Dne 20. října 1917 3 brigády po třech praporech, celkem 500 tanků, převezene ve třech dnech z Flander, byly rozděleny na frontě 10 km široce. Všude, kde tanky neutekly pěchotě, bylo dosaženo pěkných výsledků, jenom u Flesquières se podařilo chabrosti německé obsluhy u polních děl, která vyrazila kupředu, oddělití tanky od pěchoty a udržetí je po celou noc v řádu kulometnou střelbou.*)

c) Bitva u Amiensu — 8. srpna 1918.

Po velkých úspěších protiútoků, které přinutily korunního prince na Sommě k ústupu, rozhodl se maršal Foch k všeobecnému útoku. Chtěl postupně nasazovati na rozšiřující se frontě vojska dohodových států a zaměstnat tak všude nepřítele až k rozhodující ráně.

Anglické armády, vzpamatovavše se po neúspěších v březnu, nastoupily dnem 8. srpna svou vítěznou šestnáctidenní cestu, která tak slavně zakončila jejich epopeji.

Anglický postup měl nastati 8. srpna vyproštěním železničního uzlu v Amiensu. Útočily: 4 armáda gen. Rawlinsona (3 armádní sbory = 11 pěších divísi) a jezdecký sbor c 3 divísih ve spojení s 1. armádou francouzskou (gen. Debeney) pod vrchním velením maršálka Haiga. Útočná fronta 4. anglické armády činila 18 km, kdežto u 1. francouzské armády 7—8 km. Počátek útoku byl učiněn tanky. Nebylo užito žádného nastřelování, ani přípravné palby; přehrada byla zahájena až v hodinu útoku a střelba proti bateriím počala po útoku a podle plánu. Každý armádní sbor měl k dispozici brigádu po 4 praporech tanků, 13. prapor, který se právě doplňoval, mohl býti dán toliko do zálohy. Jezdecký sbor měl přidělenou brigádu po 2 praporech lehkých útočných vozů (Whippets). Celkem bylo 420 tanků (324 těžkých, 96 lehkých). Vzadu bylo 42 náhradních, 96 zásebovacích tanků a 22 pásových traktorů.

S největší opatrností bylo vše zařízeno, aby nepřítel neměl tušení o nastávajícím útoku ve Flandřích. Kanadské jednotky Rawlinsovy armády byly umístěny na frontě u Kemmelu, kde je nepřítel zjistil, a stály byly připraveny.

V okolí Saint-Pol byla konána cvičení pěchoty s tanky za dne, aby je německé aeroplány mohly fotografovati. Skutečné pak pohyby a soustředění bylo provedeno v noci v největší tajnosti. Útok se úplně zdáři tím, že byly přípravy obratně uchovány v tajnosti a že útok byl proveden pod zaštitou husté mlhy. Nepřítel byl úplně překvapen, 7 německých divísi zničeno, vše se rozprehlo a bylo v ebili decimováno tanky, ačkoliv i ty často bloudily v mlze.

Cesta pro pěchotu byla uvolněna, jen před Chipilly nepřátelská dělostřelba zdržela postup a zničila asi 100 tanků. Obsluha tanků byla slabá; i bylo nutno seskupiti jen již zbývající náhradní roty k podpoře operaci dne 9. srpna.

*) O bitvě u Cambrai srovnej Voj. Rozhledy 1922, p. 180—181. Pozn. red.

Ale hlavního cíle bylo úplně dosaženo: nepřítel ustoupil z celého území, které měl od března obsazeno, a do zajetí se dostalo 13.000 Němců a 400 děl. Tim otevřela se anglické armádě další cesta k úspěchu.

II.

Dnešní stav.

Dnešní rozdělení tankových jednotek jeví se takto:

V království britském jsou:

- a) ústřední sbor,
- b) náhradní prapor;
- c) výcvičný a technický prapor;
- d) ústřední školy;
- e) čtyři prapory po třech rotách, po třech četách, z nichž každá má 4 vozy;
- f) roty obrněných vozů „pravidelné“ armády, po čtyřech četách a po čtyřech autech;
- g) osm rot obrněných vozů „teritoriální armády“.

V koloniích:

- a) ústředí obrněných vozů v Indii,
- b) dvanáct rot obrněných vozů, rozdělených v Indii, Iraku a Egyptě.

Ústřednímu sboru podléhají přímo školy, náhradní prapor a výcvičný prapor, které jsou umístěny ve Woolu (hrabství Dorset), asi 150 km j.-z. od Londýna, pod velením Sira Hugh Elles-a, který byl velitelem tohoto sboru po celou válku. Náhradní prapor věnuje nováčky, rozděluje je po schopnostech a dává jim základní výcvik, který se doplňuje v polních útvech.

Výcvičný prapor dělá potom z mladých lidí speciální dělníky a kromě toho zabývá se opravami tanků.

Školy, rozdělené na školu střeleckou, školu pro vedení tanků a školu výstupní, vychovávají dorost důstojnický a poddůstojnický a provádějí střelbu spojenou s vedením tanků pro důstojníky určené k tankovému sboru.

Důstojnictvo v přítomné době se přiděluje k službě u tanku na tři roky, ale již nyní jest připraven jistý počet důstojníků speciálně pro tento obor, který bude zvláštní zbrani.

Mužstvo jest dobrovolně přiděleno na dvanáct let (sedm v činné službě a pět v záloze).

Nové stroje tanků vábily nováčky a tím byl opatřen velice dobrý jich kádr. Mužstvo rot obrněných vozů jest nuceno každým rokem po určitý počet hodin obsluhovat stroje a konati patnáct dnů polní cvičení.

Cvičení mají asi tento průběh:

Nováčci vykonají základní výcvik v náhradním praporu a jsou přiděleni k polním praporům.

Hlavní předměty výcviku jsou střelba a vedení vozů. Postup jest stejný jako u druhých zbraní. V zimě se zájem věnuje individuálnímu vzdělání a na jaře a v létě se konají hlavně praktická cvičení ve spojení s pěchotou, dělostřelectvem atd.

Typy tanků.

Ve službě jsou nyní dva typy tanků:

1. Mark-V. = váha 30 tun, rychlost 3—7 km za hodinu, výzbroj: dvě děla 6 lib. a 4 kulometry kal. „303“ (= 7.6 mm). Obsluha: osm lidí.

2. Medium-C. = váha 20 tun, rychlost 7—10 km za hodinu, výzbroj: 2 kulometry kal. „303“. Obsluha: 3 lidé.

Typy obrněných vozů jsou různé, ale převládá hlavně:

Rolls-Royce = váha 3½ tuny, rychlost 45 km za hodinu, výzbroj: kulomet Vickersův, obsluha: 4 lidé.

Při „War Office“ jest zřízeno oddělení pro výzkum a zdokonalení tanků, které zaměstnává většinou civilní inženýry, bývalé důstojníky, kteří prodělali válku s tanky.

Zde se bedlivě studuje typ vozu, který by nahradil nedostatečné nynější vozy. Hledí se docílit rychlého tanku s velkou účinností, opatřeného ohebným pásem, dovolujícím přemísťovati se v každém prostředí.

III.

Budoucnost.

V anglických pokusných dílnách jest nový druh tanku „Medium-D“ s ohebným pásem, který na pevné zemi ujede 30 km/hod.

Hlavní podmínky pro budoucí stroje zůstanou rychlost a velká účinnost, při tom však nutno zachovati lehkost vozu. Jest tudíž žádoucí upravit poměr mezi motorem a brněním spíše na účet tohoto.

Zdá se, že Angličané oslabí brnění a věnují hlavní pozornost zvýšené rychlosti.

V srpnu 1920 byla udělena cena pluk. W. D. Croftovi za studii o tankách a jich užití v budoucí válce v časopisu „United Service Institution“.

Tento důstojník prorokuje rychlé a úplné zatlačení koně ve službě válečné motorem. Úlohu jezdeckva převezmou úplně tanky, podporované děly na pásech a pěchotou na pásových traktorech.

Dělostřelectvo ztratí svoje koňské spřežení a bude výlučně taženo nebo nesené k svému velkému prospěchu pásy. Totéž se stane se všemi trény, kuchyněmi a muničními vozy, které větší rychlostí se budou pohybovat na pásech. Nakonec „opásují“ se také telegrafie bez drátu, plynometry, chlříče kouře a zvláštní technické a ničivé tanky.

V budoucí válce se však objeví nový druh tanku: tank pohybující se s jistotou jak na suché zemi, tak na vodě. Vodní tank skutečně již existuje, což popsál v časopise „Nineteenth Century“ (červnové číslo) pluk. J. F. C. Fuller, náčelník gen. štábu tankového sboru.*

Připomíná to všechno silně Vernea nebo Wellse, ale co platno, když skutečně tyto vozy začínají se podobně utvářeti a pravděpodobně v budoucnu nové „Renaults“ nebo „Mark V“ splní tyto úvahy. Kpt. Řeháček.

Doplňování důstojnického sboru v rakouském vojsku.

Věstník rakouského ministerstva pro vojenství, jenž byl vydán v červnu t. r., obsahuje ustanovení o doplňování důstojnického sboru od roku 1928 počínajíc. Podle branného zákona doplňuje se důstojnický sbor schopnými poddůstojníky; jich výchova se děje ve vojenské škole (Heereschule). Branný zákon požaduje od důstojníka všeobecné občanské a republikánské vzdělání a vzdělání vojenské. Jelikož však pro výchovu důstojníka určena jest pouze poměrně krátká doba, nemůže škola poskytnouti důstojnickému čekateli ono všeobecné vzdělání, které se požaduje, nýbrž může ho pouze odborně vojensky vychovávat. Poddůstojník, důstojnický čekatel, musí tudíž toto vzdělání si osvojiti vlastní píli již dříve sám. Ministerský výnos naznačuje tudíž, jakým způsobem se má doplňovati důstojnictvo od roku 1928. Od tohoto roku počínajíc požadovati se bude od každého důstojnického čekatele buď plně středoškolské vzdělání se zkouškou dospělosti nebo absolvování státních vzdělávacích ústavů (Bundeseziehungsanstalten), které byly na místě bývalých rakousko-uherských vojenských učilišť zřízeny a podle moderních zásad organizovány. Jen zcela výjimečně mohou býti za důstojnické čekatele přijati absolventi středních škol bez zkoušky zralosti, absolventi učitelských ústavů, obchodních akademií, hospodářských škol atd.

Kromě tohoto všeobecného vzdělání musí se vykázati každý důstojnický čekatel plnou fysickou a morální schopností k vojenské službě; v onom roku, kdy je připuštěn k důstojnické zkoušce, nesmí býti starší 25 let. (Některé výjimky stanoví hranici 28 let.) Zkouška pro důstojnické čekatele se koná pro ony, kteří se mohou vykázati vysvědčením zralosti, po dokončení 15měsíční aktivní služby, pro všechny ostatní po 2½leté službě. Zkouška se koná každým rokem v červnu; zkouší se kromě všech vojenských předmětů též zeměpis a dějepis. Kdo zkoušku s prospěchem vykonal, vstupuje do 2. ročníku kursu důstojnických čekatelů, po jehož absolvování bude přidělen na dva měsíce k vojskovému útvaru a pak vstoupí do 3. ročníku; bude navštěvovati víceměsíční praktický kurs a, podrobiv se důkladné zkoušce, stává se buď důstojníkem nebo důstojnickým zástupcem.

Pro přechodnou dobu 1924 a 1928 obsahuje výnos zatímní ustanovení, která zmenšují dobu předběžného vzdělání a zvyšují hranici věku (33 let).

—xy—

Reorganizace norské národní obrany.

Norský parlament (storting) zvolil v roce 1920 zvláštní civilní komitě, které mělo vypracovati návrh na reorganizaci národní obrany. Členové byli z řad občanských, jenom sekretář byl aktivním důstojníkem generálního štábu. V komitě byly zastoupeny všechny politické strany. Předsedou ustanoven vládou bývalý ministr Lare Obrahamsen, po jeho smrti fylkaan (okresní hejtman) Odmund Vik. Komitě dostalo se velmi dalekosáhlého mandátu a téměř neobmezeného práva určit rozsah úkolů. Pacifistické a antimilitaristické strany skládaly v ně veliké naděje, očekávajíce od něho, ne-li návrh

*) Autor velmi zajímavé knihy: The Reformation of War (Hutchinson, Londýn 1923). Pozn. red.

na odzbrojení, aspoň silné omezení zbrojení, shodně s pacifistickým myšlením a představami norského národa a slučitelně s jeho hospodářským stavem. Předložený návrh je objemné dílo plně zevrubných studií, úvah a diskusí o vojsku a loďstvu. S hlediska přátel obrany byl elaborát překvapením do jisté míry radostným. Většina komitě, skládající se z pravice a levice, počítajíc v to i předsedu, navrhla sice značné úspory a omezení, byla však proniknuta názorem, že norská národní obrana musí spočívatí na všeobecně branné povinnosti a — bude-li kvantitativně menší než dosavadní — musí se za to kvalitativně zvýšiti, což vyžaduje řady nových výloh. Zdá se, že vedoucím principem komitě bylo vytvořiti malou, ale efektní armádu. Vojskové kruhy přijaly návrh sice s porozuměním, ale s nepřilíh velkým nadšením.)

Základní ustanovení návrhu jsou:

Organisace: Prapory pěchoty dělí se na 3 roty pěchotní a 1 kulometnou. Každá pěchotní rota vyzbrojena bude 6 kulometry, každá kulometná rota 6 těžkými kulometry. Každá pěchotní rota se dělí na 3 „plutony“ (čety) po 50 mužích, celkem 217 mužů (dosud 261). Veškerá pěchota tvoří 19 pluků po 2000 mužích (dosud ca. 3000), u každého pluku 1 pluton zákopníků o 34 mužích. Komitě předpokládá, že dosavadní mírová organisace zeměbrany se zruší a tím budou její výdaje převedeny na rozpočet řadového vojska, čímž dosáhne se úspory opatřovacích a vyzívacích nákladů. Nynější zeměbranu tvoří asi 25.000 mužů, rozdělených na 95 rot. Toto mužstvo zůstane dále v patrnosti, bude však jen zálohou řadových pluků. Počet nováčků snižuje se na 6.058 mužů (v roce 1922: 11.800); úhrnný počet mužstva všech pluků snižuje se pro cvičení na 23.000 (dosud 45.000). Ježto však k plukovním cvičením v létě povolává se jen polovice vojsk, bude početní stav všech pluků po dobu cvičení 12.000 mužů. Z důvodu zesílení obrany oblastí Finmarku přemísťuje se tam jeden celý pluk o 3 praporech místo posavadních dvou praporů. Jinak zůstala by dislokace nezměněna.

Norské dělostřelectvo má býti úplně reorganisováno. Obrana jižního, západního a severního Norska má býti zesílena tím, že baterie se doplní na prapory po dvou bateriích děl a jedné baterii houfnicové. Děla 105 cm ráže odloží se od armádních jednotek a organisují se ve zvláštní těžký dělostřelecký pluk pro východní Norsko. 12cm houfnicové baterie se sjednotí v jeden zvláštní prapor, který přidělen bude dělostřeleckému pluku v Trondhjemsku, čímž stav tohoto pluku se zvýší na 3 prapory 7.5cm děl a jeden prapor 12cm houfnic. Dva pluky polního dělostřelectva, rozložené ve Východním Norsku, sniží svůj stav na dva prapory 7.5cm, rozmnoží se však o jeden prapor 12cm nových polních houfnic. Až bude reorganisace dělostřelectva ukončena, bude mítí každá armádní jednotka (= divise) ve válce šest baterií. Těžký dělostřelecký pluk bude podléhati přímo vrchnímu armádnímu velitelství.

Celkový stav dělostřelectva po reorganisaci bude 48 baterií (nyní 39). Nový houfnicový materiál vyžadovati bude nákladu 589.000 korun ročně po 10 let.

Jezdectvo má se skládati ze tří pluků po čtyřech kulometných eskadronách. Tím se sniží počet mužstva a koní, zvýší se však síla palby.

Komitě nevěří sice, že by Norsko mohlo očekávati posílní válku, navrhuje však přece reorganisaci ženijních útvarů, které chce rozmnožiti a kromě toho jiné vybavití novými signálními oddíly, radiovými a osvětlovacími četami.

Doba výcviku u. Komitě navrhlo jednomyslně, aby činná služba brancova počínala 20. rokem místo dosavadního 21. roku.

Podle ustanovení dosud v Norsku platného branného zákona trvá výcvik nováčků u pěchoty dosud 48 dní. Komitě má za to, že v tomto zcela nedostatečném vzdělání veliké části branců vězí značné nebezpečí. Poněvadž nedovoluje hospodářská situace Norska, aby se mohla celá mládež vychovávatí ve smyslu obrany země, je nutno důkladně vycvičiti aspoň onu část branců, která má v mobilisaci doplniti organisací jednotky; nevyvycílený zbytek musí býti veden v patrnosti, aby mohl býti v mobilisaci vycvičen. To je lepší a zdravější názor, než poskytnouti celému počtu nováčků nedostatečného vzdělání. Komitě navrhuje rozšířiti dobu výcviku u všech zbraní na 90 dní; na místo toho lze snížití opakovací cvičení se čtyř dnů na dva dny. Plukovní cvičení mají se konati každý druhý rok. Témto a jinými ustanoveními skončí branci svoji brannou povinnost o 4–5 let dříve nežli za dosavadní úpravy. Podle toho bude zkrácena celková doba výcviku u dělostřelectva na 144 (dříve 188), u jezdectva na 144 (dříve 198) dní atd.

Peněžní náklad na reorganisaci. Reorganisace pěchoty: uspoří se ročně na účet platů 2.620.000 korun, na výdajích na cvičení 3.430.000 korun, tedy celkem 6.050.000 korun. Kromě toho se ušetří jednou pro vždy na osázení

*) Viz též V. R. III., str. 454.

a výzbrojí 34 mil. korun, na opatření kulometů nutno vydati po šest let 250.000 korun. U dělostřelectva: na opatření pro houfníkový materiál se požaduje 589.000 korun ročně po 10 let; ušetří se na plotech a cvičení 761.000 korun ročně. U jezdeckta: požaduje se pro kulometry 33.000 korun ročně po 6 let; ušetří se na plotech a na cvičení 746.000 korun ročně. Technické zbraně: investice pro výzbroj asi 300.000 korun, rozdělených na 3 roky; ušetří se 230.000 korun ročně. (Podle úředních pramenů.) —xy—

Sovětské válečné námořnictvo.*)

A) Loďstvo východního moře: 4 řadové lodě o 26.000 t., rychlost 23 nám. mil.; dělostřelectvo: 12—30,5cm, 16—12cm, 42.000 PS, 4 šrouby, posádka 1125 mužů. Z této jest jen jediná loď (Petropavlovsk) služby schopna, u druhé lodě (Marat) jen 40% posádky, stroje a kotle poškozeny, ostatní dvě lodě úplně neschopné (děla střední ráže chybl, stroje zničeny). 1 pancířový křižník (Rjurik) o 16.500 t., rychlost 21,5 nám. mil.; dělostřelectvo 4—25cm, 8—20cm, 19.700 PS, posádka 998 mužů; od konce roku 1922 ve službě, boje schopný. 1 chráněný křižník (Svjetlana) o 6.800 t., rychlost 30 nám. mil.; dělostřelectvo: 15—13cm, 4—10cm; 50.000 PS; staví se od roku 1912 21 dělových člunů o 200—1400 t., rychlost 11 nám. mil., 12—15cm děla; od konce roku 1922 jest jen jeden ve službě. 87 torpédoborců a torpédovek různé nosnosti a rychlosti; z těch pouze 11 k boji schopných. 31 ponorek k boji neschopných (4 dosud internovány ve francouzských přístavech).

B) Černomořské loďstvo: 8 řadových lodí, z nichž dvě internovány ve francouzském přístavě Bizerta, jedna od roku 1914 ve stavbě, ostatní úplně k boji neschopny. 6 křižníků, z nichž 4 od roku 1913/14 se staví, jeden úplně neschopný, jeden internován v Bizertě. 18 torpédoborců a torpédových člunů; 10 internováno v Bizertě, ostatní k boji neschopné. 22 ponorek; 2 internované, asi 8 k boji schopných, ostatní zastaralé.

Seznam zde uveřejněný není úplný; skutečný stav námořního ruského loďstva je spíše menší než jak uveden.

V čele ruského loďstva stojí Soff a Kussmin. Všem velitelům lodí je přidělen komunistický komisař, který je jich politickým dozorcem. Důstojnictvo je z části převzato z bývalého carského loďstva, z části doplněno sovětskými poddůstojníky. Vláda snaží se od počátku roku 1922 doplniti loďní materiál a posádky řádně vycvičiti. Byly zřízeny důstojnické a poddůstojnické kursy a školy, které jsou četně navštěvovány. V září 1922 provedena cvičení (řadová loď „Marat“, více torpédových člunů a ponorek), při nichž znázorněn útok na Kronštadt. Školní loď „Okean“ podnikla s frekventanty námořní školy evičebnou plavbu do západních oblastí Východního moře. Námořní komisiariát předložil sovětské vládě návrh na stavbu lodí pro leta 1923 a 1924, a to: 2 křižníky, 12 torpédových člunů, 2 lodě pro vyhledávání min, 4 ponorky a 1 transportní loď. —xy—

RÚZNÉ.

Mezinárodní armáda. V „Zahraněční politice“ (1923, seš. 18) referuje Al. Hajn o projektu mezinárodního vojska Společnosti národů, který uveřejnil Hellmuth v. Gerlach v 3. seš. čas. „Die Friedenswarte“ a o němž podal své posudky francouzský generál Sarraill, německý major F. Carl Enders a gen. maj. v. Schönaich.

Konflikt italsko-řecký ukázal, že Společnost národů nemá dosud potřebné authority, aby zjednala platnost svým usnesením; svou morální autoritu může rozšiřovati a upevňovati jen v témže poměru, jak bude mezi státy vzrůstati vzájemná důvěra, ochota ke spolupráci na poli kulturním a hospodářském a pevné odhodlání řešiti mezinárodní

spory metodami práce a nikoliv násilím. Dokud tyto ideje se neuskuteční, nelze očekavati, že by Společnost národů mohla bez jakýchkoliv ohledů směře a rozhodně, t. j. bez nutných kompromisů a bez úzkostlivého ohledávání terénu, dělati onu politiku, která by odpovídala jejímu programu a poslání. Zásada vzájemné záruky, zajišťující bezpečnost toho kterého státu, je sice v plenu schválena, ale znamená pouhou etapu k vytčenému cíli. Návrh Hellmutha Gerlacha chce řešiti tento problém různě a definitivně požadavkem, aby všechny státy své stále armády rozpustily a aby místo nich vytvořeno bylo mezinárodní vojsko Společnosti národů. Navrhovatel

*) B. Weyr: „Taschenbuch der Kriegsflootten B. 3.“

dovojuje, že má-li Společnost národů státi skutečně moci nade všemi státy, nestačí pro ni jen právní oprávnění nebo morální váha jejího rozhodnutí. Potřebuje k tomu ozbrojené moci. Tato myšlenka není nová. Vynořila se již na pacifických kongresech v Lucemburku a Londýně r. 1921 a 1922, ale nedošla ohlasu. Rozhodní pacifisté zamítají každou ozbrojenou moc, tedy i ve formě jakéjsi mezinárodní policie. Gerlach poukazuje na to, že brzké všestranné odzbrojení všech národů světa je utopií. Jak obtížnou věcí jest jen částečné odzbrojení a v jak pozvolném tempu postupuje, ukazuje konference washingtonská. Kdyby národové věděli, že Společnost národů má po ruce mezinárodní ozbrojenou silnou moc, přestali by se báti o svou osobní bezpečnost a zřekli by se svých zvláštních armád. Mezinárodní vojsko je technicky proveditelné, znamenalo by nesmírnou úsporu pro všechny národy a bylo by etičtější než jednotlivé národní armády, které jsou nositelem národního sobectví.

O návrhu Gerlachově vyslovili se, jak zprvu uvedeno, gen. Sarraill, maj. Enders a gen. Schönaich. První dva vyslovují s ním bezpodmínečný souhlas, podávají konkrétní návrhy k jeho uskutečnění, nastiňují organizaci armády a řeší otázku, jak by se tato armáda doplňovala. Mezinárodní vojsko mohlo by se uskutečnití teprve postupně, po etapách. Nejdrive nutno zmenšiti stálá vojska, pak monopolisovati výrobu a obchod s válečným materiálem pro Společnost národů a po té teprve přistoupiti k organizaci mezinárodní armády. Gen. Sarraill navrhuje 250.000 mužů, které by podle jistého klíče dotaly jednotlivé státy. Armáda byla by rozložena jednak v železničních střediscích, jednak v místech neklidu a nebezpečí. Mezinárodní loďstvo mělo by své stanoviště hlavně v Severním a Středozezemním moři, vzduchoplavectvo v srdci Evropy. Velitelé a všichni důstojníci musili by býti proniknuti ideou Společnosti národů. V území jednotlivých států byla by ponechána podle okolností jen slabší nebo silnější policejní moc. Major Enders poukazuje správně na to, že celý aparát nevypadá zrovna pacificky, ale rozhodně by pacificky pracoval a prakticky by lidstvo k míru nutil a vychovával. Gen. Schönaich praví, že mezinárodní armádu bylo by lze uskutečnití teprve tehdy, když by lidská společnost byla důkladně převychována, mravně odzbrojena a proniknuta mravní ideou, kterou Společnost národů sleduje. Schönaich nepovažuje tou dobou organizaci mezinárodního vojska nutnou. Společnost národů může vystačiti se svými dosavadními prostředky, které jí dává pakt ve čl. 16—17 k dispozici ve for-

mě opatření povahy hospodářské. Možno také očekávati, že mirumilovné snahy nabudou převahy u většiny států, které by v určitém případě daly vždy Společnosti národů k dispozici tolik branných sil, jež by stačily útočící stát přivést k rozvaze a k ústupu. —xy

Otázka odzbrojení. V osmém zasedání dočasné smíšené komise pro omezení zbrojení, jež konalo se od 3.—8. srpna v Paříži, přijat byl plán vzájemné záruky, který byl zvláštním výborem v Londýně (16.—20. července) vypracován. Smíšená komise sestávala ze 14 civilních členů ustanovených Radou Společnosti národů, ze 6 vojenských zalců, ustanovených Stálou poradní komisí pro otázky vojenské, námořní a letecké, ze 2 hospodářských a 2 finančních zalců, ze 3 delegátů dělnických ustanovených Dělnickou skupinou Správní rady mezinárodního úřadu práce a ze 3 delegátů Zaměstnavatelské skupiny této rady.

Přijátý návrh bude podán Radě koncem měsíce srpna, která jej postoupí Shromáždění.

Trest návrhu záleží v tom, aby státním byla dána skutečná záruka bezpečnosti a tím usnadněno jim omezení zbrojení „na míru nejmenší, odpovídající bezpečnosti státu a umožňující vykonávání mezinárodních závazků, vyžadovaných společnou akcí“. Při projednávání této otázky se mnohokrát ukázalo, jak členové komise se shodují o smyslu a dosahu, který zamýšlejí smlouvě dáti; vůle, dospěti vzájemnou zárukou k omezení zbrojení a zabránití každé útočné válce, byla důrazně projevena. Přesto objevily se však i různé názory, jak může býti této všeobecné smlouvy užito pomocí zvláštních úmluv. Někteří členové vidí ve zvláštních smlouvách návrat k dřívější soustavě aliancí a soudili, že takové úmluvy nesouhlasí s duchem Společnosti národů. Jiní upozorňovali, že, je-li vzájemná garanční smlouva důkazem značné morální síly; tu podle plánu dříve určeného (14. resoluce třetího Shromáždění) mohou vésti jenom zvláštní úmluvy k cíli bezprostředního přispění. Leč smysl těchto úmluv nelze srovnávati s dřívějšími spojeneckými smlouvami, které unikaly jakékoliv kontrole a nebyly podrobovány kritice Rady společnosti národů.

Až bude zřízena tato soustava všeobecných záruk a zvláštních dohod, bude moci každý stát odhadnouti svou bezpečnost a vypracovati pak plán na omezení zbrojení, pokud mu to bude možno. Mimoto budou však všechny státy spolupracovati na každém všeobecném plánu o omezení zbrojení, který Rada společnosti národů podle

informací, které jí budou dány, bude moci navrhnouti (čl. 9).

Plán obsahuje úvod a 19 článků.

Podáváme krátký jeho obsah:

Útočná válka je mezinárodním zločinem; státy se slavnostně zavazují, že tohoto zločinu proti žádnému jinému národu se nedopustí (čl. 1), že přinesou pomoc kterékoli ze smluvních stran, která, omezivší zbrojení, byla by napadena (čl. 2). Pokládá-li jedna smluvní strana zbrojení jiného smluvního státu za větší, nežli bude určeno ustanovením této smlouvy, nebo způsobují-li útočná politika či vojenské přípravy kteréhokoliv státu, ať na této smlouvě zúčastněného čili nic, obavu před možným zahájením nepřátelství, může oznámiti generálnímu sekretáři Společnosti národů, že jí hrozí přepadení. Tento je povinen svolati ihned Radu společnosti národů. Rada použije všech prostředků, které jí smlouva poskytuje, aby toto nebezpečí odstranila (čl. 3). Byl-li útok skutečně proveden, rozhodne Rada do čtyř dnů ode dne, kdy byl zpraven generální sekretář, kdo je útočником. Toto rozhodnutí je pro státy, které smlouvou přijaly, závazné (čl. 4). Napadenému státu poskytnou druhé státy pomocí ve formě, kterou Rada doporučí jako nejúčinnější. Prostředky, kterými Rada vládne, jsou tyto:

a) použití hospodářských sankcí proti útočnickému státu podle článku 16 paktu o Společnosti národů;

b) oznámiti státům zavázaným ku pomoci počet ozbrojené moci, který si přejí mít k dispozici;

c) učiniti opatření, aby veškerá doprava nutná pro operace byla především zajištěna;

d) připravit plán finanční spolupráce mezi smluvními státy a poskytnouti tím napadenému prostředky k obraně;

e) jmenovati vrchního velitele, stanoviti účel a ráz jeho posláni (čl. 5). Za účelem vzájemné obrany mohou smluvní státy uzavíratí mezi sebou dohody (čl. 6), které oznámí Společnosti národů, jež je Radou prozkoumá a registruje. Tyto jednotlivé dohody budou pokládány za doplňky této smlouvy. (čl. 7.) Smluvní strany podávají na žádost Společnosti národů zprávy o svém zbrojení (čl. 10). Spolupráce ve vojenských, námořních a leteckých operacích není pro smluvní stranu povinná tehdy, když se provádějí mimo pevninu, na které sama leží (čl. 11). Útočící stát hradí až po nejzazší mez své finanční schopnosti všechny náklady spojené s vojenskou a podobnou intervencí (čl. 12). Členové Společnosti národů, kteří tuto smlouvou nepodepíší, mohou se k ní připojiti buď úplně (čl.

13) nebo částečně; v tomto případě jen s tou podmínkou, že bez výhrady se budou řídití ustanoveními o omezení zbrojení (čl. 14). Nečlenové Společnosti národů mohou se k smlouvě připojiti za souhlasu dvou třetin signatárních států (čl. 15). Stav ozbrojení, stanovený podle této smlouvy, bude podroben revidi vždy koncem pětiletí hlubě, počínaje dnem platnosti této smlouvy (čl. 17).

Smlouva má platnost po patnáct let ode dne, kdy se stala právoplatnou, a bude po této lhůtě automaticky prodloužována z roku na rok státiím, které jí nevypraví (čl. 19).

O tomto návrhu garančního paktu podal ministr dr. Beneš ve Shromáždění společnosti národů 29. září v Ženevě zprávu. Zpráva podává zprvu historii a analýsu návrhu o vzájemné pomoci, poté zabývá se otázkou omezení zbrojení, otázkou statistiky o zbrojení, o snižování nákladů vojenských, otázkou výroby zbraní a kontroly obchodu se zbraněmi, dále válkou chemickou a jinými separátními pokusy odzbrojovacími. Referent naznačil rozpory, které se ukázaly za jednání o garančním paktu, a doporučil, aby vypracovaný návrh byl předložen vládám všech států. —xy—

Vojenská výchova studentů. Na některých poradách o součinnosti civilních korporací s vojenskými úřady v zájmu obrany země bylo loňského roku vícekrát uvažováno o možnosti vojenské výchovy studentů na školách za jich studií, čímž by jednak byl stále vychováván žádoucí počet velmi dobře připravených záložních důstojníků, jednak by vojenská služba absolventů těchto přípravných kursů byla zkrácena co nejvíce. Mimo to by přísná výchova vojenská přispěla též k tomu, že absolventi různých škol by se vycvičili v samostatném jednání a v rychlém rozhodování i v disciplíně, což by i pro jich další činnost v civilním životě bylo velmi účelné, jelikož mnohem více mladých lidí by takto bylo vychováno a připraveno státi se vůdčími silami v průmyslu, obchodu a jinde. Tedy nejenom z důvodů vojenských nutno této myšlence věnovati největší pozornost, ale též i z důvodů výchovných a národohospodářských. Na těchto schůzích bylo projeveno přání získati informace o tom, jak otázku tuto rozřešila Amerika. Podávám tudíž o vojenské výchově studentů v Americe tuto zprávu:

Pro vojenskou studentskou výchovu v Americe jest utvořen zvláštní odbor, zvaný Reserve Officers Training Corps (ROTC), který má za úkol připraviti k vojenské službě na civilních ústavech výchovných studenty již za studií, aby

se mohli státí rezervními důstojníky. Podstatnou částí této vojenské výchovy studentů jest přímý výcvik fyzický i vědecko-vojenský na cvičišti, v učebnách i v laboratořích, při čemž se dbá vždy toho, aby se studenti (ROTC) naučili jasně a rychle myslet, aby získali schopnost analysovat a zvykli si mluvit logicky a stručně. To vše spěje k tomu, aby byli vychováni ze studentů takoví záložní důstojníci, kteří by byli schopni vůdcovství. Tyto výchovné kurzy jsou rozděleny v jednotky po ústavě a tvoří tyto oddily: pěchotu, jezdeckto, polní dělostřelectvo, pobřežní dělostřelectvo, oddělení signálové, inženýrské, motorové, letecké, dělostřelecké, zvěrolékařské a zubní.

O utvoření jednotky (ROTC) na ústavě jest nutno podati žádost vojenským úřadům, které jí prozkoumají a podají návrh veliteli dotyčného obvodu. Vojenskou výchovu studentů vede a má na ni dozor oddělení pro vojenskou vědu a taktiku, k němuž příslušný odbor ROTC náleží.

Všichni účastníci těchto vojenských kursů mají býti úplně zdraví a nejméně 14 let staří. Pro prázdninové cvičení v táborech se připouští jen ti, kteří se podrobí očkování proti týfu a neštovicím.

Každé zanedbání předpisů, špatné chování nebo zanedbávání studií, jest disciplinárně vyšetřováno a trestáno.

Kurzy jsou dvoji: pro začátečníky s počtem 3 až 5 hodin týdně a pro pokročilé, týdně 5 až 8 hodin vyučovacích. 130 kolejí má dnes tyto vojenské kurzy ROTC. Z těchto jest 97 pro pěchotu, v nichž jest zapsáno 42386 studentů. Na podzim loňského roku bylo zapsáno 55.000 až 60.000 studentů v ROTC. Ve dvou nebo třech letech, kdy se doufá, že bude dosaženo maximálního počtu posluchačů ROTC, bude pravidelně absolvovati tyto kurzy každoročně pět až šest tisíc rezervních důstojníků.

Kurzy pro pěchotu dělí se na 4 oddělení, která se postupně absolvují.

Přednášky I. oddělení: Cvičení pro pěchotu; střelectví; služební předpisy a vojenská etiketa; hlídky, výzvědy a tělocvik.

Přednášky II. oddělení: Čtení map a skizzování; zbraň pěchoty; střelba puškou; vojenská hygiena; velení a vedení.

Přednášky III. oddělení: Polní inženýrství; kulomet; 37mm dělo; moždiře; vojenské zákony; velení a vedení.

Přednášky IV. oddělení: Taktika, vojenský dějepis; administrace; velení a vedení.

Pro jiný druh zbraní jest ovšem též jiný program upravený pro speciální potřebu.

Za učebnice užívá se 4 nebo 5 knih,

z nichž je nejrozšířenější „The ROTC Manual, by Major E. B. Garey, U. S. Army (4 díly, každý po jednom oddělení). Rovněž se užívá hojně kinematografu.

Další podrobnosti jsou uvedeny ve spisku: „Reserve Officers Training Corps“, Part I. Autorization, Establishment, Administration, Training.

Jelikož mi není známo, co bylo v této věci u nás dále podniknuto, doporučuji, aby byla svolána porada z praktiků, členů Masarykovy Akademie Práce, zástupců MNO a zástupců vysokých i středních škol, kde by se uvažovalo o této pro nás velmi důležité otázce.

Zároveň žádám o sdělení, bylo-li v této záležitosti něco podniknuto a co, případně, byl-li vypracován program pro jednotlivé oddily na jednotlivých školách a jak má býti uskutečněn.

Ing. Stan. Špaček,
technický attaché.

Úvahy o budoucí válce uveřejnil mjr. Paquet v Revue milit. générale z června letošního roku. Rozděluje všechny státy na dvě skupiny, na státy vítězné a státy poražené. Není pochyby, že některé státy poražené se připravují k odvetě. Státy vítězné mají pocit nejistoty, projevují vůli zůstat silnými a zřizují armády, které by byly záštitou proti překvapení. Všechny národy vracejí se k starému principu ozbrojeného národa a dívají se na budoucí válku jako na válku mass. Tato koncepce budoucí války, v níž budou hráti hlavní úlohu velké prapory, všeobecně převládá. Z Itálie však přichází myšlenka radikálně rozdílná, pocházející od plukovníka Amedeo Guilleta (viz Rassegna dell' Esercito italiano č. 11./12. 1922). V Itálii až dosud uvažována byla dvě řešení: buď armáda malá, v každém směru dokonalá, jež by již za mobilisace odrazila smělého protivníka nebo armáda mírová, jež by byla kostrou k armádě válečné. Itálie přijala řešení druhé. Plukov. Guillet nesouhlasí ani s prvním ani s druhým a tvrdí, že válka mass dospěla za světové války svého vrcholu. Její historický úkol je dovršen a válka budoucí bude mítí charakter zcela jiný. Určitý element vtiskl již válce světové podstatné rozdílnou orientaci — jest to zbraň letecko-chemická. Všechno ostatní, ať to již bylo sebe dokonalejší, bylo staré. Avšak letadla a plyny ukázaly, že válka v budoucnosti bude jiná. Obě tyto zbraně budou prostředky nezbytnými, poněvadž nezávisí na pevnině ani na vodě, poněvadž mají veliký akční radius, poněvadž jsou velmi rychlé a poněvadž jejich účinky destruktivní a mravní jsou hrozně. Budou-li dobře organisovány, stačí samy, aby rozhodly boj. Jakmile budou mítí převahu, způ-

sobí takový rozvat v nepřátelské armádě, hlavně však v nepřátelském vnitrozemí, že nebude možné vesti dlouho boj. Bombardování jedovatými pumami nebude moci civilní obyvatelstvo dlouho snést. Země takto postižená nebude moci mravně dlouho vzdorovat, jakákoli bude síla její pozemní armády. Dnes již mluví se o bombách vážících 8 až 10 tun. Anglie, která správně předvidá, věnuje aviatice velikou pozornost a jediná ze všech velmocí zařídila míničerstvo vzduchu. Z Gibraltaru chce vybudovati mohutnou stanici leteckou pod zemí. Tak se připravuje vládkyně moří státi se také vládkyní vzduchu, poněvadž vláda nad mořem jí již nestačí. A pokud se týče plynů, byly objeveny v Americe plyny, mající účinky tak vražedné a pronikavé, že samy budou moci rozhodnouti válku. V arseálu Edgewood (prov. Maryland) byl objeven hrozný plyn zvaný levisit, jenž spálí a zabije vše živé, čeho se dotkne; ani maska, ani jakákoli jiná ochrana není nic platná. — Autor klade si dvě otázky. Má zbraň letecko-chemická blízkou budoucnost, nebo bude zase ještě pomocnou zbraní pozemního vojska? Jest v daleké budoucnosti tato zbraň schopna rozhodnouti válku bez pomoci armády pozemní?

Teorii budoucí války stává pluk. Guillet na předpokladu, že zbraň letecko-chemická jest schopna sama rozhodnouti válku. Víme však, že až dosud proti každé zbraní byla nalezena obrana. Bude to tedy boj dvou letecko-chemických zbraní. Až ty budou vyčerpány, co pak? Zde třeba se dotknouti dvou choulostivých věcí. Zbraň letecká není schopna dobývatí terénu a nemůže stále setravní ve vzduchu. Proti tomu tvrdí Guillet, že stačí hrozba potenciální, latentní, utajená, aby přivedla nepřítele k rozumu. To však není přesvědčující. Nastává otázka: přemůže zbraň letecká také armádu pozemní? V jaké situaci bude protivník, který bude mít jen letectvo proti nepříteli, který bude kromě letectva disponovati také armádou pozemní? Autor jest toho mínění, že válka budoucí vyžádá si všech zdrojů energie a žádný národ se v obraně těchto zdrojů dobrovolně nevzdá.

Z toho důvodu nevěří major Paquet, že by se mohl některý stát obejít bez armády pozemní. A kdyby snad některý stát rozmnožoval svou armádu leteckou tak, že by ohrožoval své sousedy, nebude nic jiného, než budovati jí také. Není jiného prostředku. W.

Aviatice v rozpočtu Spojených států
na rok 1923—24 jest věnována celková suma 27,661,350 dolarů (t. j. přes 400 milionů franků), a to 12,871,500 dol. na aviatiku vojenskou, 14,789,850 dolarů na

aviatiku námořní a 1,900,000 dolarů na leteckou poštu. Jest známo, že poštovní služba leteckou mezi New Yorkem, San-Franciscem a Omahou obstarává stát vojenskými a námořními letci, pro něž je to praktickou školou.

Výroba válečných potřeb stála Francií ve světové válce celkem 143 miliard, z toho 60 miliard připadá na materiál. Z těchto 60 miliard nejvíce spotřebovalo dělostřelectvo, totiž 43 miliard, a to 2 miliardy za děla, 25 miliard za střelivo, 4 miliardy za výzbroj pěchoty, 12 miliard za automobily, materiál chemický atd. Nejvíce spotřebovalo střelivo, jež vážilo asi 6 miliard tun.

Nový minomet kalibru 15 cm byl konstruován a zkoušen v Americe. Vrhá minu 23 kg těžkou na vzdálenost 4 km. Lafeta, jež se dá rozkládati na několik částí, má nedostatky a bude pozměněna.

Počet automobilů ve světě. Podle statistiky z května 1923 byl počet automobilů na světě dne 1. ledna 1922 12,598,000. Převážná většina jich (83% = 10,465,996) připadá na Spojené státy, jejichž park se proti r. 1914 jedenáctkrát zvětšil. V téže době se počet automobilů ve Francii a Anglii jen zdvojnásobil. Ve Spojených státech připadá jeden automobil na 10 obyvatelů, v Anglii na 91 obyvatelů a ve Francii na 176 obyvatelů. W.

Boje na Jaderském moři 1914—1918.
V 5. čísle jugoslávského vojenského časopisu „Ratnik“, roč. 1923 uveřejňuje plukovník námořnictva Nikola H. Stanekovič na základě úředních dokumentů stručný, ale výstižný popis činnosti bývalého rak. uherského válečného loďstva za světové války. Jeho historicko-kritická studie může se zařaditi k nejlepším pracím, pojednávajícím o bojích na světovém moři. Již při vypuknutí války se Srbskem a Ruskem objevoval se v rozhodujících rakousko-uherských kruzích onen zásadní rozdíl v mínění admirality a ministerstva zahraničních záležitostí. Hrabě Berchtold důvěřoval až do posledního okamžiku, že Itale zúčastní se činné operaci trojspolku anebo že zachová přísnou neutralitu. Tehdejší velitel námořního loďstva rakousko-uherského admirál Haus byl zcela opačného mínění a prohlásil 1. srpna, když se ujal velitelství loďstva, císaři otevřeně, že Itale užije první příležitosti, aby vstoupila na stranu Doehedy. Inferiorita rakousko-uherského loďstva proti francouzsko-anglickému středomořskému loďstvu jevila se hned od počátku; poměr 1:4 zabraňoval každé větší útočné operaci. Hausova takti-

ka omezila se tudíž pouze na to, aby ustavičně znepokojovala mocnějšího nepřítele, aby umožnila nerušenou vlastní pobřežní plavbu v severní části Jaderského moře a zabránila, aby Srbsko a Černá Hora mohly býti zásobovány Dohodou. Tato drobná námořní válka, vedená s nedostatečnými prostředky, peskytla sice příležitosti k hrdinným činům, nemohla však mítí nějakého zvláštního vlivu na vývoj operací. Uplný nedostatek ponorek přinutil rakousko-uherskou admirálitu požádati v únoru 1915 Německo, aby dopravilo do Terstu potřebné množství ponorek po železnici (v rozloženém stavu). Německo vyhovělo, mezitím co i jiné jeho dokonalejší ponorky propluly úžinou Gibraltarskou a Otrantskou. Operaci zúčastnilo se nyní i námořní letectvo a křížáky. Den po vyhlášení války s Itálií (25. V. 1915) napadl Haus s celým svým loďstvem východní pobřeží italské, ale s italským válečným loďstvem se nesetkal. Když pak později množily se transporty z Itálie do albánských přístavů, podnikly rakouské lodi časté zájezdy do Otrantské úžiny. Admirál Haus zemřel na palubě své lodi „Viribus unitis“ 7 února 1917 a admirál Njegovan přejal velitelství. 1. února prohlášena na rozkaz německého admirálního štábu „zostřená“ ponorková válka; pro rakousko-uherské loďstvo, úplně sevržené v Jaderském moři, nemělo toto nařízení praktického významu. Všechny ponorky operující ve Středozemním moři bylo jen 16. Stále stoupající nouze o potraviny v říši přinutila vládu k tomu, že rybařství na Jaderském moři bylo zmilitarisováno: výsledky této akce byly však byrokracií podstatně oslabeny.

Od roku 1918 vzrůstala se v loďstvu nekázeň a v přímořském obyvatelstvu neposlušnost. Námořníci a dělníci v arsenálu demonstrovali proti dalšímu válčení. Zdálo se již tehdy, že jadranská fronta se zhroutí. Tu byl 2. března od císaře Karla na radu šéfa námořní sekce rakousko-uherského ministerstva války viceadmirála Keila ustanoven kapitán řadové lodi Horthy velitelem operujícího loďstva. Horthy snažil se ofenzivními plavbami vojenskou zdatnost loďstva zvětšiti a tím okleslou mysl a kázeň mužstva zlepšiti. Leč nepřátelská přesila tomu nedovolila; 10. června torpédován dreadnought „Szent Istvan“ malou italskou torpédovkou a potopen.

Tim byl osud rakousko-uherského loďstva zpečetěn; bylo zjevno, že jadranská fronta dlouho neodolá; odvážné činy jednotlivých velitelů ponorek, torpédovek a námořních letců neměly více vlivu na další vývoj věci; byla to gesta zoufalství a činy v agonii. Albanii a přiléhající pobřeží bylo nutno vykliditi.

když generál Franchet d'Esperey započal svoji ofenzivu. 17. října 1918 odvolána zostřená ponorková válka; tu věděl i poslední námořník, že nastává konec zápasů. 31. října nařizeno z Vídně telegraficky, aby veškeré námořní loďstvo odevzdáno bylo Jugoslavií. Mezitím vnikli do puljského přístavu dva italští námořní důstojníci a vyhodili obrněnce „Viribus unitis“ do povětří — konec jadranského dramatu, konec, jenž ani tak symbolicky nemohl býti inscenován. —xy—

Zdravotnická zařízení za války s Prusy r. 1866. R. 1866 měla rakouská armáda asi 600.000 mužů, z nichž postavena byla proti Prusům t. zv. severní armáda 350.000 mužů. Armáda byla rozdělena ve sbory po 4 brigádách a jedné jezdecké divisi.

Ke každému sboru byla přidělena jedna sanitní setnina a jedna t. zv. ambulance. V sanitní setnině bylo 6 důstojníků a lékařů, 315 mužů, 134 koní a 40 dvou- a čtyřspřežních vozů (z toho 29 pro raněné). K ambulancím bylo přiděleno 9 lékařů a důstojníků, 88 mužů, 78 koní a 16 vozů (10 pro raněné). Šéfem všeho zdravotnictví armády severní byl vrchní štábní lékař I. tř. dr. Russheim.

Mimo zmíněné setniny a ambulance měla Benedekova armáda 21 polních nemocnic; nemocnice tyto byly umístěny porůznu, a to 5 z nich bylo v Pardubicích, 2 v Olomouci, 6 v Brně, 6 ve Vídni a 2 v Budapešti. Řediteli všech těchto nemocnic byli plukovník Braun, vrchní štábní lékař II. tř. Gernath a válečný komisař Hoffmann.

Všecka tehdejší armáda rakouská měla 1800 aktivních vojenských lékařů; jelikož toto množství nikterak nepostačovalo, byli vyzváni civilní lékaři, aby vstupovali do vojska, a mimo to bylo zařaděno do armády 62 posluchačů „Josefina“ — vojensko-lékařského výchovného ústavu — ve Vídni.

Mimoto přidělen k severní armádě profesor chirurgie Dumreicher, a kromě něho 10 nejznámějších operatérů, jako na př. Jurie, Katholický a j.

Prusové měli ve vojsku 2286 lékařů, 2909 pomocníků, 3420 lékárníků, mimo ostatní zdravotnický personál.

Dne 3. června byl vydán v rakouské armádě zvláštní rozkaz, týkající se zdravotnických poměrů. Podle něho, zejména aby nebyly přepřihovány nemocnice, měli všichni lehčejí nemocní zůstatí u svých oddílů ve zvláštních pokojích pro nemocné; u oddílů měli být umístěni i těžce ranění, které by nebylo lze převéztí. V místech, kde byly civilní nemocnice, byli takoví nemocní uloženi do těchto nemocnic. Lékaři měli dbáti zvláště bedlivě nemocí nakažli-

vých a všimati si i nohou, resp. obuvi vojáků. Každý vojin měl si mítí noby studenou vodou, a nikdo nesměl potírati onuce sádlem. Boty měly býti častěji natírany tukem.

Dne 25. června byli posláni do Pardubic z Vídně a z Pešti všichni lékaři tamějších polních nemocnic — kromě seřtekařů.

Mezitím došlo již k srážkám, až se konečně válka skončila velikou porážkou rakouské armády dne 3. července u Králové Hradce. Tam padlo úhrnem 5658 Rakušanů, 135 Sasů a 1935 Prusů.

Rakouská zdravotní zařízení — aspoň jak líčí očiti svědci — zklamala zcela. Rakousko nebylo r. 1866 ještě členem Ženevské konvence, a tím lze si i vysvětliti, proč lékaři a vůbec všechen zdravotnický personál po prohrané bitvě — utekl od raněných, takže ranění leželi i 2 dny pod širým nebem bez jakékoliv pomoci a ošetření, ba vydání pustému řádění potulných lotrů, kteří raněné okrádali.

Zvláštních záznamů o činnosti zdravotnictva rakouského zejména za veliké bitvy u Králové Hradce, kde se, jak známo, srazilo 225000 Prusů s 220000 Sasů a Rakušanů, téměř není; určitější zprávy jsou snad jediné od IV. armádního sboru, kde byl šéflékařem dr. Slabý.

Organisace pomoci na bojišti byla asi též jako ještě za světové války: t. zv. „Hilfsplatz“ a „Verbandplatz“. V nich se měli shromáždití ku práci všichni lékaři oddílů, účastnivších se bitvy.

Každá polní nemocnice měla mítí 7 lékařů, 127 mužů, 13 koní vlastních

a 17 vozů. Pro válku připraveny byly mimo to posádková nemocnice v Josefově (960 postelí), v Králové Hradci (480) a hlavně v Praze (kdež počet lůžek rozmnožen o 4300). Na venkově byly zřízeny v četných místech nemocnice, jako na př. v Čáslavi, v Černém Kostelci, v Budějovicích, v Kolodějích, v Plzni, v Táboře, v Jindř. Hradci a j. V okrsku generálního velitelství pražského bylo úhrnem 11000 lůžek. Všichni železniční lékaři byli vyzváni k službě u vlaků s raněnými, a mimo to byly na větších nadražích zřízeny stanice pro oběrstvení raněných.

S bojišť byli ranění odvázeni především do Vídně; od 29. června do 12. července dojelo jich tam 11.000.

V Praze byly přidruženy k posádkové nemocnici filiálky v kasárnách Karlových, v Emauzích, a v kasárnách u tehdejší Slepé a Nové brány. Šéflékařem byl vrchní štábní lékař Raffay. Umístěno bylo úhrnem 1124 raněných.

Úhrnné ztráty rakouské armády byly asi tyto:

10.215 padlých = 36°/₁₀₀,
30.113 raněných = 106°/₂₀₀.

Po válce zůstalo 675 invalidů. Mnoho vojáků zemřelo tyfem a choleroou; ty však postihly Prusy více než vojsko rakouské. V pruské armádě udávají se tyto ztráty: 2553 padlých (9°/₁₀₀) a 13.731 raněných (49°/₁₀₀). Rozdíly mezi ztrátami rakouskými a pruskými jsou velice nápadné; příčinou byla jednak modernější výzbroj Prusů — jehlovka, a jistě i nemoderní útočení v masách, tehdy v Rakousku tak oblíbené.

MUDr. Fr. Tichý, Lysá n. L.

Z NAŠICH REVUÍ.

Zprávy o letectví. (Ve výtahu.)

Květen 1923.

Škpt. Kopecký: „**Letectví v sovětském Rusku.**“ Ruské letectví jest úplně v rukou německých; Německo dováží do Ruska potřebné součástky, zřizuje a řídí letecké továrny a může podle vojenské smlouvy ze dne 3. dubna 1922 disponovati velkým počtem leteckých jednotek, bude-li potřeba. Německo, jež podle versaillského míru nesmí zřizovati doma stále letecké armády, našlo prostředek, jak si ji připravovati mimo hranice. Organisace ruského letectví je úplně evropská. Trockému pracují po boku němečtí inženýři ve školách a štábech. Ruské letectví dělí se na pozemní, námořní

a balonové a je sloučeno v hlavním vzduchoplaveckém úřadě (Glavozduflot), pojímající v sobě inspekční orgány, komisi a oddíl pro nauku technickou, oddíl politický a hlavní štáb. Tomuto podřízena jsou velitelství leteckých sil.

Jednotkou letectva jest sekce (5 letadel), dvě sekce tvoří oddělení, tři oddělení eskadrilu, dvě eskadrily eskadru (60 letadel a 8 letadel záložních). Nynější stav jest 7 eskader. V roce 1924 má býti vystavěno 10.000 letadel. Letadla jsou nejrůznějších typů a doplňují se po většině z ciziny. Z 25 továren, které byly v roce 1917 v činnosti, pracuje pouze sedm. Letecké školství tvoří: vzduchoplavecká akademie v Moskvě o 4 ročnících, vysoká